

آثار رزق حلال بر تربیت فرزندان از دیدگاه اسلام

چکیده:

یکی از اصلی ترین مسائل زندگی انسانها تأمین معاش و کسب درآمد می باشد که تاثیر مستقیم بر شکل گیری شخصیت فرهنگ و اخلاق فردی و اجتماعی دارد. در اسلام کسب و کار حلال به عنوان یکی از ارکان اصلی زندگی مسلمانان مورد تأکید است و تأثیر آن بر تربیت فرزندان برکسی پوشیده نیست کسب روزی پاک و مشروع نه تنها سلامت جسم و روان انسان را تضمین می کند بلکه پایه های تربیت اخلاقی و ایمانی نسل آینده را می سازد لذا رعایت حلال خواری و پرهیز از درآمدهای ناپاک یک وظیفه دینی و اخلاقی است که خانواده ها و جامعه باید آن را رعایت کنند.

این مقاله به بررسی آثار رزق حلال و تاثیر گذاری آن بر تربیت فرزندان از دیدگاه اسلام می باشد که هدف از نگارش این مقاله تأثیر رزق حلال بر شکل گیری شخصیت فرزندان و ارزشهای تربیتی آنان بر اساس آموزه های اسلامی است نتایج پژوهش نشان می دهد که تأمین رزق حلال تأثیر مستیقی بر رشد معنوی ، سلامت روانی، موقعیت اجتماعی فرزندان دارد و موجب پرورش نسلی با وجدان اخلاق قوی و پایبند به اصول اسلامی می شود. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و با اطلاعات کتابخانه ای نگارش شده است.

کلید واژه: رزق حلال، تربیت فرزندان، اسلام

مقدمه

مسئله ی رزق حلال در اسلام از جایگاه ویژه ای برخوردار است و یکی از مفاهیم کلیدی در اسلام است که نه تنها بر معیشت انسان تاثیرگذار است بلکه در شکل گیری شخصیت و رفتار افراد به ویژه در فرزندان نقش

اساسی دارد از این رو بررسی رزق حلال و تأثیر آن بر تربیت فرزندان امری ضروری است. اهمیت و ضرورت تحقیق از این جهت است که رزق حلال علاوه بر تامین نیازهای مادی در ایجاد بنیان های اخلاق و تربیتی فرزندان نیز نقش دارد. بر اساس آموزه های اسلامی نوع رزقی که والدین برای خانواده خود فراهم می کنند میکنند مستقماً در رشد اخلاقی و روانی فرزندان تأثیر گذار است بنابر این شناخت و رعایت اصول تأمین ازق حلال برای تربیت نسل سالم و متعهد به ارزشهای دینی ضروری است این پژوهش با هدف بررسی تأثیر رزق حلال بر تربیت فرزندان از دیدگاه اسلام نگارش شده است.

سوالات تحقیق شامل این موارد است که در بدنه اصلی مقاله به آن پاسخ داده شده است.

۱_ رزق در اسلام چگونه تعریف می شود و انواع آن کدامند؟

۲_ چه عواملی موجب افزایش یا کاهش رزق می شوند؟

۳_ رزق حلال چگونه بر تربیت فرزندان تأثیر می گذارد؟

مطالعات پیشین در حوزه ی تأثیرات اقتصادی و روان شناختی رزق حلال نشان می دهد که تامین درآمد از منابع مشروع نه تنها موجب آرامش روحی والدین می شود بلکه تأثیرات عمیقی بر کسب زندگی و تربیت فرزندان دارد. روایات اسلامی نیز بر اهمیت روزی حلال در رشد اخلاقی و شخصیتی فرزندان تأکید کرده اند.

با توجه به آموزه های اسلامی و مطالعات انجام شده می مشخص می شود که رزق حلال در تربیت فرزندان نقش اساسی دارد. تأمین روزی از منابع مشروع موجب شکل گیری شخصیت اخلاقی، افزایش تعهد دینی و موقعیت اجتماعی فرزندان می شود بنابراین توجه به این امر برای والدین ضروری است تا بتوانند نسلی سالم و متعهد و اخلاق مدار پرورش دهند.

مفهوم شناسی

رزق در لغت: رزق در لغت به معنی عطا و بخشش مستمر است. به عبارت دیگر واژه ی رزق از ریشه ی عربی ، رَزَقَ به معنای روزی دادن گرفته شده است. این واژه در زبان عربی به هر نوع نعمتی که انسان از آن بهرمند می شود اطلاق می گردد و شامل جنبه های مادی و معنوی می شود.

رزق در اصطلاح: در اصطلاح به هر چیزی که مایه حیات مخلوقات زنده است رزق گویند. در واقع رزق موهبت و بخششی است از ناحیه خدای متعال به بندگانش بدون اینکه استحقاق آن را داشته باشد.

در اصطلاح اسلامی رزق به هر گونه نعمت، روزی با امکاناتی گفته می شود که خداوند برای بندگان خود فراهم می کند خواه در قالب مال و ثروت باشد خواه در قالب دانش سلامت ، آرامش یا فرصت های معنوی از دیدگاه قرآن و حدیث. رزق تنها محدود به جنبه های اقتصادی نیست

بلکه شامل هدایت الهی علم مفید، دوستان صالح و حتی توفیق در امور خیر نیز می شود.

از نظر فقهی و اخلاقی، رزق به دودسته رزق حلال و زرق حرام تقسیم می شود. رزق حلال رزقی است که از راه های مشروع و مطابق با احکام الهی کسب شود در حالی که رزق حرام شامل درآمدی است که از روشهای نامشروع مانند طلسم، ربا، رشوه به دست آید تأکید اسلام بر کسب روزی حلال به دلیل تاثیر عمیق آن بر رشد معنوی و اخلاقی فرد و جامعه است.

حلال

حلال در مقابل حرام به معنای آن چه از نظر شرع و عقل روا و جایز است به بیانی دیگر آن چه حکم حرمت از آن برداشته شده و انجام و ترکش موجب عقاب نمی شود.

حلال در لغت به معنای بازکردن گره است.

به گفته علی اکبر قریشی ، حل «، به معنای حلال و استعاره از باز کردن و گشایش در چیزی است و حلال آن چیزی است که از ممنوعیت باز شده است بنا به گفته برخی محققان کاربرد "يجوز" در کلام فقها گاهی به معنای "یصح" درست بودن چیزی و گاهی نیز به معنای "تحل" حلال بودن چیزی است و در اموری که شرعاً ممنوعیتی در آن نیست به کار می رود.

در روایتی که از امام صادق نقل شده فراگیری یک حدیث درباره حلال و حرام از شخصی راستگو از دنیار و طلا و نقره های آن برتر است.

تربیت :

تربیت در لغت از ماده "ربا" به معنی زاد و نما، افزایش یافت نمو کرد گرفته شده است.

در لسان العرب می نویسد: ربا الشی یربو ربوا و رباء ای زاد و نما

تربیت از حکمه "رب" به معنی مالک، سید مربی اشتقاق می یابد و این گونه معنی می شود.

تربیت عبارت است از هر گونه فعالیتی که معلمان، والدین یا هر شخص دیگری به منظور اثر گذاری بر شناخت نگرش، اخلاق و رفتار یک فرد دیگر بر اساس اهداف از پیش تعیین شده انجام می دهد.

اقسام رزق:

رزق کریم:

یکی از یاداشهای مؤمنان رزق کریم است. خداوند سبحان می فرماید: "فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ؛ پس کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، آمرزش و رزقی نیکو برای آنهاست".

با توجه به معنای لغوی هر جا که سخن از رزق کریم به میان آمده است نشان از نعمت ها و مواهب بسیار ارزشمند و بزرگی خواهد بود. علاوه بر این آیاتی که در آنها از رزق کریم آمده است نشان از پاداش بزرگ با عظمتی است که در انتظار مؤمنان است.

مرحوم علامه طباطبایی در ذیل آیه شریفه در مورد رزق کریم می فرماید: رزق کریم یعنی بهشت با همه نعمت های آن

در اکثر آیاتی که رزق کریم آمده است قبل از آن سخن از مغفرت و آمرزش الهی به میان آمده می فرماید: "لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ"

مقدم داشتن مغفرت بر رزق کریم ممکن است به خاطر این باشد که بیشترین نگرانی مؤمنان از لغزش‌هایی است که داشته اند لذا قبل از هر چیز از طریق بیان آموزش به آنها آرامش خاطر می بخشد به علاوه تا با آب مغفرت الهی شستشو نشوند شایسته رزق کریم و مقام کریم نخواهد بود. پس رزق کریم هم بر رزق مادی و هم بر رزق معنوی اطلاق میشود اما با این وصف که آن رزق، رزقی در خور شایسته و بزرگ باشد بنابراین رزق کریم روزی شایسته و پرازشی است که نصیب افرادی می شود که اهل ایمان و عمل صالح اند.

"قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنِهِ مِنْ رَبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا؟" گفت: ای قوم من! مرا خبر دهید اگر من بر دلیل روشنی از سوی پروردگارم متکی باشم و از جانب او رزق نیکویی به من داده باشد [آیا رواست که خلاف خواسته او عمل کنم؟]" (هود، آیه ۸۸)

"الحسن عبارة عن كل مبهج مرغوب فيه؛ حسن عبارت است از هر چیزی که نشاط آور بوده و مورد رغبت باشد". (راغب اصفهانی، ج ۱۴، ص ۱۵)

یکی از اموری که در ترتیب فرزند تاثیر فراوان دارد تغذیه از حلال و پرهیز از لقمه حرام است و به همین جهت امام سجاد (علیه السلام) می فرماید: حق شکم این است که آن ظرف را با حرام کم یا زیاد نکنی در حلال نیز میانه روی کنی از حد تقویت به حد سستی و ناجوانمردیش نکشانی. (ص ۲۵۶)

و همچنین خداوند متعال درباره رزق حلال می فرماید:

"يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا؛ ای مردم! از آنچه [از انواع میوه ها و خوردنی ها] در زمین حلال و پاکیزه است، بخورید" (بقره، آیه ۱۶۸)

در دیدگاه اسلام، اجتناب از مال حرام و بهره گیری از روزی حلال، از اهمیت بالایی برخوردار است. اسلام، مال حرام را نکوهش کرده و معتقد است که خوردن مال حرام اثرات منفی بر جان و دل انسان و خانواده او می گذارد و می تواند منجر به گناهان بسیاری شود. به همین دلیل، تأکید بر کسب رزق حلال به عنوان عاملی برای سلامت معنوی و تربیت صحیح انسان، مورد توجه است. از دیدگاه دین اسلام اجتناب نکردن از مال حرام مورد نکوهش بوده است و اثرات سوئی بر جان و دل آدمی و خانواده او گذاشته و بسیاری از گناهان ریشه در آلودگی روح آدمی دارد و هم چنین محیط در رفتار آدمی تاثیر داشته و نقش بسیار اساسی در تربیت یا تخریب شخصیت انسان دارد بنابراین بهره جستن از رزق حلال آثار با برکتی را برای سلامت معنوی انسان همچون تأثیر مثبت و شگرفی در زندگی و اخلاق فرد به همراه خواهد داشت.

اسلام بر تربیت صحیح فرزندان تأکید دارد و معتقد است که تربیت صحیح، نقش مهمی در شکل گیری شخصیت انسان دارد. کسب روزی حلال یکی از عوامل مهم در تربیت صحیح است.

خوردن مال حرام می تواند بر تربیت فرزندان نیز تأثیر منفی بگذارد و آنها را به سمت گناه و نافرمانی سوق دهد.

غذای حلال تأثیر عجیبی روی بچه دارد چنانچه غذای حرام در شقاوت تأثیر عجیبی دارد. از این حمله تاریخی میتوان استفاده کرد که غذای حلال و حرام تأثیر فوق العاده ای دارد. غذا را میشود با بسم الله و دعا و راز و نیاز اما غذای حرام را هیچ کاری خود کرد و وای بر آن بچه ای که از غذای حرام نطفه او منعقد شود و بدا بحال فرزندی که پولی که در آن ربا بوده و یا پولی که در آن غش در معامله کرده است بوجود آید غذای حرام و حلال در روایات مهم شمرده شده است.

خداوند در مورد رزق حرام می فرماید:

"يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ؛ ای اهل ایمان! اموال یکدیگر را در میان خود به باطل [و از راه حرام و نامشروع] مخورید" (نساء، ایه ۲۹)

رسول الله صلی الله علیه و آله می فرماید: "طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ؛ طلب [درآمد] حلال، بر هر مرد و زن مسلمانی واجب است." (مجلسی، ج ۱۰۰، ص ۹)

همچنین درباره حرام خواری از پیامبر (ص) نقل شده: "مَنْ أَكَلَ لَقْمَهُ حَرَامٍ لَمْ يَقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَ لَمْ تَسْتَجِبْ لَهُ دَعْوَةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا وَ كُلُّ لَحْمٍ يَنْبَتُهُ الْحَرَامُ فَالنَّارُ أُولَى بِهِ وَ انَّ اللَّقْمَةَ الْوَاحِدَةَ تَنْبِتُ اللَّحْمَ؛ هر کس لقمه حرامی بخورد، چهل شبانه روز نماز او قبول نمیشود و دعای او مستجاب نمیشود و هر مقدار گوشت از لقمه حرام روییده شود، آتش سزاوار آن است، حتی یک لقمه گوشت بر بدن میرویانند." (مجلسی، ج ۶۳، ص ۳۱۴)

تأثیر غذا در ساخته شدن شخصیت انسان حتی در دوران قبل از تولد او در این دنیا امری حتمی و غیر قابل انکار است که در طول دوران زندگی او هم باید مورد توجه باشد به همین علت است که یک شخص مسلمان برای داشتن نسل مؤمن و مسلمان باید تا حد امکان از خوردن غذاهای حرام و شبهه ناک پرهیز کند.

بنابراین هر اندازه که غذاهای موجود بر سفره یک خانواده مسلمان ساده و کم باشد، حلال ن و پاک بودن آن ها در ساخته شدن شخصیت مسلمانی فرزندان کفایت خواهد کرد.

چرا که غذاهای حلال زمینه را برای رشد فصلیت های اخلاقی و صفات پسندیده فراهم می کند.

همان طور که در روایات های بسیاری از ائمه اطهار (علیهم السلام)

تأکید شده است که غذایی که مادر در دوران بارداری و یا شیردهی می خورد، علاوه بر آثاری که بر جسم و ظاهر فرزند او می گذارد تأثیراتی هم بر اخلاق و صفا هم دارد.

اسلام می فرماید قبل از انعقاد نطفه غذای حلال بخور چرا که غذای حرام تأثیر عجیبی در بدبختی بچه دارد. اما همین اسلام می گوید قبل از انعقاد نطفه غذای مقوی بخور برای اینکه در استخوان بندی بچه دخالت دارد. اسلام می گوید وقتی بچه در شکم مادر است مادر باید مراقب باشد گناه نکند که اگر گناه کرد تأثیر می گذارد دارد روی شقاوت بچه و در شقاوت بچه تأثیر دارد مادر باردار باید مواظب باشد صدای ساز و آوا نشنود باید مراقب باشد غیبت نکند باید مواظب باشد بدنش را نا محرم نبیند و بالاخره مواظب باشد گناه نکند براینکه گناه مادر تأثیر دارد و در سرنوشت او تأثیر دارد.

روح و جسم انسان در یکدیگر تأثیر متقابل دارند. روح سالم به سلامت و شادمانی جسم کمک می کند و

جسم سالم هم در سلامتی روح و روان تأثیر گذار است یکی از عوامل مهم و تاثیرگذار در جسم روح انسان و تغذیه سالم است. غذاها و خوراک های انسان اگر پاک و حلالی باشد و جسم انسان با تغذیه اگر نجس باشد و یا از طریق نا مشروع به دست آمده باشد در آلودگی روح و انحراف انسان بی تأثیر نیست از همین جهت است که دین مبین اسلام بر مواظبت از اطعام تأکید دارد و توجه به تغذیه و رعایت مسائل شرعی در این زمینه از آموزه های بسیار ضروری و مؤثر اسلامی است. (دانش، ص)

نتیجه گیری:

با توجه به بررسی های انجام شده در این پژوهش مشخص شد که رزق حلال تأثیر قابل توجهی بر تربیت فرزندان دارد. کسب روزی از منابع مشروع نه تنها موجب رشد اخلاقی و شخصیتی فرزندان می شود بلکه آرامش روحی، تعهد دینی و موفقیت اجتماعی او را نیز تقویت می کند. در آموزه های اسلامی تاکید فراوانی بر اهمیت روزی حلال در شکل گیری هویت فردی و اجتماعی اسان شده است.

این اصل نقشی اساسی در تربیت نسله ایی دارد که پایبند به ارزش های اخلاقی و دینی هستند.

و همچنین کسب رزق حلال یکی از مصادیق تقوا است. وقتی افراد جامعه به دنبال کسب روزی حلال باشند و از راه های حرام دوری کنند در واقع تقوا پیشه کرده اند و مشمول برکات الهی می شوند در نتیجه زندگی آنها پر از خیر و نیکی می شود و جامعه نیز به سمت پیشرفت و سعادت حرکت می کند

و تأثیرات بسزای بر فرزندان می گذارد و باعث میشود نسلی صالح و موفق تربیت شود. و زرق تنها یک عامل اقتصادی نیست بلکه تأثیر عمیقی بر شکل گیری ارزش های انسانی در مسیر زندگی دارد.

منابع:

قرآن

تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و در الکلم، قم؛ دفتر تبلیغات اسلامی آمدی، حوزه علمیه قم،

۱۳۹۶

جوادی آملی، عبدالله، مفاتیح الحیاء، تحقیق محمد حسین فلاح زاده، یدالله مقدسی، قم؛ مرکز نشر اسراء،

۱۳۹۱

حرانى، حسن، تحف العقول عن آل الرسول، قم؛ نشر اسلامى، ١٤١٦ ق

راغب اصفهانى، حسين بن محمد، المفردات فى غريب القرآن، بيروت، ١٤٢٢ ق

طبايى، محمد حسين، الميزان فى تفسير القرآن، تهران؛ اميركبير، ١٣٦٣

غزالى، احياء علوم الدين، دار الكتاب العربى، ١٣٩٣

كلينى، محمد بن يعقوب، اصول كافى، قم؛ موعود اسلام، ١٣٩٠

مجلسى، محمد باقر، بحار الانوار، بيروت؛ مؤسسه وفاء، ١٤٠٣ ق